

DE STAND VAN ZAKEN IN DE WSNS-SAMENWERKINGSVERBANDEN IN HET SCHOOLJAAR 2001/2002

IVA Tilburg, oktober 2002

Linda Sontag
Ilja Hoogenberg

Instituut voor sociaal-wetenschappelijk beleidsonderzoek en advies
Postbus 90153, 5000 LE Tilburg Telefoon (013) 466 84 66

INHOUD

Hoofdstuk 1	Inleiding	1
Hoofdstuk 2	Onderzoeksvragen, opzet en respons	3
Hoofdstuk 3	Leerlingenaantallen en leerlingenstromen	4
	3.1 Aantal scholen en leerlingen	5
	3.2 Het deelnamepercentage	7
	3.3 Leerlingenstromen.....	8
	3.4 PCL-aanmeldingen.....	9
	3.5 Wachtlijsten.....	11
Hoofdstuk 4	De structuur van de samenwerkingsverbanden	13
	4.1 De bestuurlijke structuur.....	13
	4.2 De rol van de Centrale Dienst	13
	4.3 De rol van de PCL.....	14
	4.4 Tussenvormen van zorg.....	15
	4.5 De opvang van jonge risicokinderen.....	15
Hoofdstuk 5	De inzet van middelen en formatie	17
	5.1 De coördinator.....	17
	5.2 Taken en functies in het samenwerkingsverband	18
	5.3 De inzet van het zorgbudget.....	20
Hoofdstuk 6	Hoofdpunten van beleid	21
	6.1 Beleidsprioriteiten.....	21
	6.2 Samenwerking en afstemming van beleid	22
	6.3 Knelpunten en positieve ontwikkelingen	24
	6.4 Scholings- en ondersteuningsvragen.....	26
Hoofdstuk 7	Samenvatting en conclusies	29
	7.1 Vraagstelling, instrumenten en respons.....	29
	7.2 Leerlingenaantallen, leerlingenstromen, PCL-aanmeldingen en wachtlijsten	29
	7.3 Structuur van de samenwerkingsverbanden.....	30
	7.4 Inzet van middelen en formatie.....	31
	7.5 Beleid van de samenwerkingsverbanden	32
	7.6 Conclusies.....	33
Bijlage 1	Overzicht van variabelen	35

Hoofdstuk 1 INLEIDING

Het WSNS-beleid heeft in maart 2002 een nieuwe impuls gekregen. Er is extra budget beschikbaar gekomen en de regie van het implementatieproces is overgegaan van het PMPO naar de gezamenlijke onderwijsorganisaties. Deze extra impuls is tot uitdrukking gebracht door een ' plusje' aan de naam toe te voegen: WSNS+.

De WSNS-monitor waarin de ontwikkelingen in de samenwerkingsverbanden werd onderzocht, is ook dit jaar weer uitgevoerd. De monitor valt echter niet langer onder de verantwoordelijkheid van het PMPO, maar van de Stuurgroep WSNS+. Deze overgang is in nauwe afstemming gegaan met het PMPO. In overleg met de stuurgroep WSNS+, het Procesmanagement Primair Onderwijs (PMPO) en het Platform voor coördinatoren van samenwerkingsverbanden primair onderwijs heeft het IVA Tilburg de monitor uitgevoerd volgens de oude systematiek.

Ook voor het schooljaar 2001/02 is op grond van een schriftelijke enquête en de teldatumgegevens van OCenW nagegaan hoe de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden is. In dit rapport worden de resultaten beschreven. Waar mogelijk en relevant wordt een vergelijking gemaakt met de vorige schooljaren en met de periode van voor de invoering van de WPO. Er is voor die laatste vergelijking gebruik gemaakt van onderzoek dat in de periode 1992 tot 1996 onder auspiciën van de Stuurgroep WSNS is verschenen en de WSNS-monitor die door het IVA Tilburg is uitgevoerd.

Dit rapport, dat beschrijvend van aard is, begint in hoofdstuk 2 met de beschrijving van de onderzoeksvragen en de opzet van het onderzoek. Hoofdstuk 3 gaat in op de kwantitatieve ontwikkelingen. Aan de orde komen leerlingenaantallen, deelnamepercentage, leerlingenstromen, PCL-aanmeldingen en de omvang van sbowachtlijsten. Hoofdstuk 4 behandelt de (organisatie)structuur van de samenwerkingsverbanden. Daarbij wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de bestuurlijke constructie, de Centrale Dienst, de Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL) en de zorgstructuur. Hoofdstuk 5 beschrijft de inzet van middelen en formatie. Thema's die in beeld worden gebracht, zijn de verschillende takenpakketten en functies en de inzet van het zorgbudget. In hoofdstuk 6 wordt het zorgbeleid binnen de samenwerkingsverbanden beschreven. Ingegaan wordt op de beleidsprioriteiten, vormen van samenwerking en afstemming, knelpunten en scholings- en ondersteuningsvragen. Tot slot worden in hoofdstuk 7 de belangrijkste resultaten en conclusies op een rij gezet.

Hoofdstuk 2 ONDERZOEKSVRAGEN, OPZET EN RESPONS

De volgende vier vragen staan in de monitor centraal:

- 1 hoe zien in de samenwerkingsverbanden de leerlingenaantallen, leerlingenstromen en het deelnamepercentage er uit;
- 2 op welke manier is de structuur van het samenwerkingsverband vormgegeven;
- 3 hoe worden de formatie en financiën ingezet;
- 4 op welke manier is het zorgbeleid van het samenwerkingsverband ingevuld.

Voor het schooljaar 2001/02 zijn dezelfde onderzoeksinstrumenten gebruikt als de jaren daarvoor, namelijk een vragenlijst die in mei 2002 naar de coördinatoren van alle 248 samenwerkingsverbanden is verstuurd en de OCenW-teldatumgegevens van oktober 2001¹. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van alle variabelen uit het onderzoek.

De keuze voor de coördinator als 'informatiebron' is ook voor 2001/02 gecontinueerd. De reden daarvoor is dat er in deze monitor vanuit wordt gegaan dat de coördinator het beste en meest volledige overzicht heeft van de situatie in het WSNS-samenwerkingsverband. Een nadeel van deze keuze is dat het beeld van de ontwikkelingen op school- en klasniveau onderbelicht is. De consequentie daarvan is dat in dit onderzoek slechts indirect en in algemene zin wordt ingegaan op deze niveaus.

Net als de vorige jaren is gekozen voor een beschrijvende aanpak van de stand van zaken in de samenwerkingsverbanden. Dat betekent dat er geen verklarende analyses zijn uitgevoerd. Dat is in zekere zin een tekortkoming, maar de ambities van de monitor gaan niet verder.

Aanvulling op het beeld dat de monitor toont, wordt geleverd door tal van andere onderzoeken. Via de BOPO-programmering, via het PRIMA-cohort en via additioneel onderzoek is er ook aandacht voor de ontwikkelingen in school en klas en voor meer verklarende vraagstellingen. In deze onderzoeken wordt gebruik gemaakt van de gegevens die via de monitor zijn verzameld, zodat de monitor als een belangrijke databron voor onderzoek, meerwaarde heeft.

In totaal hebben 155 van de 248 samenwerkingsverbanden² een vragenlijst terug gestuurd. Dat betekent een respons van 63%. De volgende responsverhogende maatregelen zijn genomen: de terugkoppeling naar de deelnemende samenwerkingsverbanden, gerelateerd aan het landelijke beeld, en een vroege toezending van de vragenlijst naar de coördinatoren. Dit alles heeft geresulteerd in een goede respons.

Er is in tabel 2.1.1 en 2.1.2 op basis van de respons en de teldatumgegevens van OCenW een vergelijking gemaakt tussen de samenwerkingsverbanden die wel en die niet mee hebben gedaan op hun omvang en het deelnamepercentage.

1 Voor teldatum oktober 2001 heeft de gegevenslevering anders plaatsgevonden dan in voorgaande schooljaren. Voor levering zijn de gegevens door OC&W bewerkt, in andere jaren gebeurde dat door het IVA.

2 De resultaten die in deze rapportage worden beschreven, zijn gebaseerd op de gegevens van 151 samenwerkingsverbanden. De overige 4 verbanden hebben hun vragenlijst pas na de zomervakantie teruggestuurd. De gegevens van deze 4 verbanden veroorzaken niet of nauwelijks verschillen in de verdelingen die zijn berekend op basis van de 151 samenwerkingsverbanden. De 4 verbanden worden wel betrokken in de individuele terugrapportage.

Tabel 2.1.1: Vergelijking van de respons en non-respons op basis van de omvang van het samenwerkingsverband

Omvang:	Respons		Non-respons	
tot 2000	100%	1	0%	0
2000 tot 5000	72%	82	28%	32
5000 tot 7500	53%	33	47%	29
7500 tot 10.000	49%	20	51%	21
10.000 tot 12.500	67%	6	33%	3
12.500 tot 15.000	58%	7	42%	5
15.000 en meer	78%	7	22%	2
Totaal	63%	155	37%	93

In de respons zijn de samenwerkingsverbanden in de categorie 2000-5000 leerlingen wat oververtegenwoordigd. Dit verschil is echter niet significant. De respons is dus representatief op het gebied van omvang van het samenwerkingsverband.

Tabel 2.1.2: Vergelijking van de respons en non-respons op basis van het deelnamepercentage van het samenwerkingsverband

Deelnamepercentage:	Respons		Non-respons	
2% of minder	68%	13	32%	6
2% tot 3%	66%	60	34%	33
3% tot 4%	60%	61	40%	42
4% tot 5%	57%	20	43%	15
5% of meer	50%	1	50%	1
Totaal	63%	155	37%	93

Ook een vergelijking van de deelnamepercentages laat geen significante verschillen zien tussen respons en non-respons.

Geconcludeerd kan worden dat de non-respons ten opzichte van de respons geen systematische vertekening laat zien voor de omvang van het samenwerkingsverband en het deelnamepercentage. Er wordt in het vervolg van deze rapportage dan ook van uitgegaan dat de gevonden resultaten doorvertaald kunnen worden naar de gehele populatie van samenwerkingsverbanden.

Hoofdstuk 3 LEERLINGENAANTALLEN EN LEERLINGENSTROMEN

Dit hoofdstuk beschrijft de ontwikkeling van leerlingenaantallen en leerlingenstromen. De belangrijkste informatiebron vormen de teldatumgegevens die OCenW op oktober van ieder schooljaar verzamelt. In dit hoofdstuk zijn de gegevens meegenomen tot en met 1 oktober 2001. In paragraaf 3.1 wordt ingegaan op de ontwikkeling van het aantal leerlingen en scholen voor basis- en speciaal basisonderwijs. Paragraaf 3.2 geeft een overzicht van het deelnamepercentage. Paragraaf 3.3 beschrijft vervolgens de ontwikkelingen van de leerlingenstromen tussen basisonderwijs en speciaal basisonderwijs. In paragraaf 3.4 wordt ingegaan op de PCL-aanmeldingen en paragraaf 3.5 beschrijft de aanwezigheid en omvang van wachtlijsten voor het speciaal basisonderwijs.

3.1 Aantal scholen en leerlingen

Tabel 3.1.1 laat zien dat er op de teldatum oktober 2001, dat wil zeggen de datum die bepalend is voor de bekostiging voor het schooljaar 2001/02, in totaal iets minder dan 7400 scholen zijn in het primair onderwijs. Zo'n 5% daarvan is een sbo-school. Ten opzichte van het schooljaar daarvoor is er in 2001/02 sprake van een geringe daling van het aantal basisscholen. De fusiegolf in het basisonderwijs is voorbij, maar het aantal basisscholen blijft wel dalen. In het speciaal basisonderwijs is een zelfde beeld zichtbaar. Het aantal scholen voor speciaal basisonderwijs is in 2001/02 afgenomen tot 360. Dat betekent een daling ten opzichte van het voorgaande schooljaar met 8 scholen.

Uit de tabel blijkt dat er in 2001/02 sprake is van een iets grotere groei van het totaal aantal leerlingen in het primair onderwijs ten opzichte van de voorgaande jaren. Het beeld van een jaarlijks toenemend aantal leerlingen wordt gecontinueerd. Opvallend is de lichte stijging van het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs. In het schooljaar 2001/02 is het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs 51.856. Dat is een groei van bijna 300 leerlingen, terwijl er in de voorgaande jaren sprake was van een dalende trend.

In de vragenlijst is ter aanvulling op de teldatumgegevens gevraagd naar het aantal 'jonge risicokinderen' in het samenwerkingsverband. In totaal hebben 123 samenwerkingsverbanden deze vraag ingevuld. Van deze verbanden is het aantal jonge risicokinderen gerelateerd aan het totaal aantal leerlingen en het totaal aantal sbo-leerlingen in het samenwerkingsverband. Het blijkt dat gemiddeld 0.26% van het totaal aantal leerlingen in een samenwerkingsverband te typeren is als een 'jong risicokind'. Ten opzichte van de schooljaren 2000/01 is dit percentage ongeveer gelijk gebleven.

Tabel 3.1.1 laat tot slot zien dat een gemiddeld samenwerkingsverband op 1 oktober 1998 bestaat uit 29.8 scholen, waarvan 28.3 basisscholen en 1.5 sbo-school. Ten opzichte van de voorgaande schooljaren is er sprake van een zeer lichte daling van zowel het totaal aantal scholen, het aantal basisscholen als het aantal sbo-scholen. Een verband heeft gemiddeld 6468 leerlingen, waarvan 6259 basisschoolleerlingen en 209 sbo-leerlingen. Dat betekent dat ten opzichte van het voorgaande schooljaar het gemiddeld aantal basisschoolleerlingen en sbo-leerlingen minimaal zijn toegenomen.

Tabel 3.1.1: Overzicht van het aantal scholen en leerlingen voor basisonderwijs en speciaal basisonderwijs, landelijk en naar samenwerkingsverband op de teldatum oktober 1991, 1995, 1998, 1999, 2000 en 2001 (voor de schooljaren 1995/96, 1998/99, 1999/2000, 2000/01 en 2001/02)

	1995/96	1998/99	1999/2000	2000/01	2001/02
aantal scholen:					
bao-scholen	7357	7073	7064	7042	7018
sbo-scholen	515	418	376	368	360
totaal	7872	7491	7440	7410	7378
aantal leerlingen:					
bao-leerlingen	1473718	1533351	1542573	1546364	1552213
sbo-leerlingen	57509	53697	52079	51560	51856
totaal	1531227	1587048	1594652	1597924	1604069
aantal samenwerkingsverbanden	291	248	248	248	248
gemiddeld aantal scholen per swv:					
bao-scholen	25.3	28.5	28.5	28.4	28.3
sbo-scholen	2.2	1.8	1.7	1.6	1.5
totaal	27.5	30.3	30.1	30.0	29.8
gemiddeld aantal leerlingen per swv:					
bao-leerlingen	5064	6183	6220	6235	6259
sbo-leerlingen	198	217	210	208	209
totaal	5262	6400	6430	6443	6468

Bron: Van der Pluijm en Diepstraten (1996), Teldatumgegevens OCenW

Tabel 3.1.2 geeft een onderverdeling van samenwerkingsverbanden naar hun omvang en daarbinnen naar hun deelnamepercentage. Het deelnamepercentage komt in paragraaf 3.2 ter sprake. De tabel laat zien dat er in deze verdeling nauwelijks sprake is van een verandering ten opzichte van het voorgaande schooljaar. Bijna de helft (46%) van de verbanden heeft minder dan 5000 leerlingen en een kwart van de samenwerkingsverbanden heeft tussen de 5.000 en 7.500 leerlingen. Zo'n tiende deel van de samenwerkingsverbanden is groter dan 12.500 leerlingen.

Tabel 3.1.2: Frequentieverdeling van de omvang van de samenwerkingsverbanden op de teldatum oktober 1999 (schooljaar 1999/2000), oktober 2000 (schooljaar 2000/01) en oktober 2001 (schooljaar 2001/2002)

Totaal aantal leerlingen:	1999/2000			2000/01			2001/02		
	aantal swv	%	gemiddeld deelname-perct.	aantal swv	%	gemiddeld deelname-perct.	aantal swv	%	gemiddeld deelname-perct.
tot 2000	1	0	2.6%	1	0	2.8%	1	0	3.1%
2000 tot 5000	113	46	3.0%	114	46	3.0%	114	46	3.0%
5000 tot 7500	63	25	3.3%	61	25	3.4%	62	25	3.3%
7500 tot 10.000	41	17	3.2%	42	17	3.2%	41	17	3.3%
10.000 tot 12.500	10	4	3.1%	9	4	3.0%	9	4	2.9%
12.500 tot 15.000	11	4	3.7%	12	5	3.6%	12	5	3.6%
15.000 of meer	9	4	3.5%	9	4	3.5%	9	4	3.5%
Totaal	248	100	3.3%	248	100	3.1%	248	100	3.2%

Bron: Teldatumgegevens OCenW

In tabel 3.1.2 wordt onderscheid gemaakt naar deelnamepercentage en omvang van het samenwerkingsverband. De deelnamepercentages zijn nagenoeg gelijk gebleven.

3.2 Het deelnamepercentage

Het deelnamepercentage is berekend op de manier die OCenW volgt: het aantal leerlingen op het sbo is gedeeld door het totaal aantal leerlingen (dat wil zeggen basisschool- en sbo-leerlingen) in het samenwerkingsverband. Wanneer een sbo-school aan twee of meer verbanden deelneemt, zijn de sbo-leerlingen toegewezen naar rato van het aantal basisschoolleerlingen in de betreffende verbanden.

Uit tabel 3.1.2 blijkt dat het deelnamepercentage, net als in het vorige schooljaar, landelijk op 3.2% ligt.

Tabel 3.2.1: Overzicht van de verdeling van samenwerkingsverbanden naar deelnamepercentage op de teldatum oktober 1999 (schooljaar 1999/2000), oktober 2000 (schooljaar 2000/01) en oktober 2001 (schooljaar 2001/02)

Deelnamepercentage:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
2% of minder	22	9	20	8	19	8
2% tot 3%	86	35	91	37	91	37
3% tot 4%	92	37	93	38	101	41
4% tot 5%	40	16	40	16	35	14
5% of meer	8	3	4	2	2	1
Totaal	aantal swv	100 %	aantal swv	100 %	248	100%

Bron: Teldatumgegevens OCenW

Uit tabel 3.2.1 blijkt dat het deelnamepercentage in 86% van de samenwerkingsverbanden lager is dan 4%. Deze verbanden hebben, mits ze geen boventallig sbo-personeel hebben, voldoende middelen om hun sbo-school en hun overhead te betalen. De overige verbanden hebben weinig tot geen financiële speelruimte. Ten opzichte van het voorgaande schooljaar is er een afname te zien in het aantal samenwerkingsverbanden die een deelnamepercentage heeft van 4% tot 5%. Het aantal samenwerkingsverbanden met een deelname-

percentage van 3% tot 4% is toegenomen, maar het aantal met een deelnamepercentage van meer dan 5% is gedaald.

3.3 Leerlingenstromen

In deze paragraaf worden twee belangrijke leerlingenstromen bekeken. Op de eerste plaats de stroom leerlingen die in een schooljaar van het basisonderwijs naar het speciaal basisonderwijs gaat. De tweede stroom die wordt beschreven, is de terugstroom, namelijk de leerlingen die vanuit het speciaal basisonderwijs teruggaan naar een basisschool. Er wordt geen aandacht besteed aan de stroom leerlingen tussen sbo-scholen en/of basisscholen enerzijds en het REC-traject of het voortgezet onderwijs anderzijds.

Tabel 3.3.1 geeft een overzicht van beide stromen voor de schooljaren 1991/92, 1994/95, 1997/98, 1998/99 en 1999/2000. Voor het schooljaar 2000/01 zijn de gegevens nog niet beschikbaar. Omdat er voor de leerlingenstromen wordt teruggekeken, kunnen pas op basis van de teldatumgegevens van oktober 2002 uitspraken worden gedaan over het schooljaar 2000/01.

De tabel laat zien dat er in het schooljaar 1999/2000 in totaal 10.175 leerlingen zijn verwezen, waarvan er 9.002 (88%) binnen het sbo van het eigen verband bleven en er 1173 (12%) vertrokken naar de sbo van een ander samenwerkingsverband. Ten opzichte van de schooljaren 1991/92, 1994/95, 1997/98 en 1998/99 is er in het schooljaar 199/2000 sprake van een stijging van het totaal aantal verwijzingen van basis- naar speciaal basisonderwijs. Ook blijkt het percentage leerlingen dat binnen het eigen verband wordt verwezen, toeneemt ten opzichte van de jaren daarvoor. In 1991/92 werd 26% naar het sbo van een ander samenwerkingsverband gestuurd, in 1994/95 was dat 24%, in 1997/98 betrof het 15% en vanaf 1999/2000 is het ongeveer 12%. Er is sprake van een afname van het grensverkeer. Verwijzingen vinden meer en meer in het eigen verband plaats.

Tabel 3.3.1: Overzicht van de landelijke uitstroom van basis- naar speciaal basisonderwijs, binnen en buiten het eigen swv en van de landelijke terugstroom van speciaal basisonderwijs naar basisonderwijs binnen en buiten het eigen swv voor de schooljaren 1994/95, 1997/98, 1998/99, 1999/2000 en 2000/2001 uitgedrukt in absolute aantallen en percentages³

	1994/95		1997/98		1998/99		1999/2000		2000/01	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Uitstroom:										
binnen het swv	8806	0.609	8620	0.562	8489	0.550	9002	0.580	9324	0.583
buiten het swv	2833	0.196	1600	0.104	1236	0.080	1173	0.080	1269	0.086
totaal	11639	0.805	10220	0.666	9725	0.630	10175	0.660	10593	0.669
Terugstroom:										
binnen het swv			230	0.428	186	0.357	114	0.221	119	0.237
buiten het swv			186	0.346	144	0.277	79	0.153	59	0.117
onbekend							185	0.359	93	0.185
totaal			416	0.775	330	0.634	378	0.733	271	0.539

Bron: Van der Pluijm en Diepstraten (1996), Teldatumgegevens OCenW

Vanaf het schooljaar 1997/98 zijn de terugstroomgegevens van OCenW bekend. In het schooljaar 2000/01 worden in totaal 271⁴ leerlingen teruggeplaatst. Dat is een daling ten opzichte van de voorgaande schooljaren.

3 Het uitstroompercentage is berekend op basis van het totaal aantal basisschoolleerlingen volgens tabel 3.1.1 en het terugstroompercentage is berekend op basis van het totaal aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs volgens tabel 3.1.1.

4 In de vorige rapportage (schooljaar 2000/2001) blijkt in de aantallen terugstroom leerlingen in het schooljaar 1999/2000 een categorie 'met onbekende afkomst' te zitten, deze bevat 185 leerlingen. Deze leerlingen zijn door OC&W in 1999/2000 bij de categorie 'buiten het swv' gerekend. Voor de vergelijkbaarheid is de categorie 'onbekend' nu voor teldatum 1999/2000 en 2000/2001 opgenomen.

De kans dat een leerling uit het speciaal basisonderwijs terugstroomt naar het basisonderwijs is, gekeken naar het totaal aantal basisschoolleerlingen, praktisch verwaarloosbaar.

In tabel 3.3.2 is voor de schooljaren 1994/95, 1997/98, 1998/99, 1999/2000 en 2000/01 aangegeven welk percentage in totaal binnen de samenwerkingsverbanden werd verwezen van basisonderwijs naar speciaal basisonderwijs. In het schooljaar 1999/2000 verwees bijna een kwart (24%) van de verbanden minder dan 0.5% van het totaal aantal basisschoolleerlingen naar het speciaal basisonderwijs, tweederde deel zit tussen 0.5% en 1%. Daarnaast verwijst een klein percentage (6%) van de verbanden tussen 1% en 1.5%.

Tabel 3.3.2: Verdeling van samenwerkingsverbanden naar het percentage leerlingen dat in een schooljaar verwezen is van basisonderwijs naar speciaal basisonderwijs voor de schooljaren 1994/95, 1997/98, 1998/99, 1999/2000 en 2001/02

Percentage uitstromende leerlingen per swv:	1994/95		1997/98		1998/99		1999/2000		2000/01	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
< 0.5%	18	6	70	28	80	32	63	25	60	24
0.5% tot 1%	137	47	167	67	159	64	172	69	171	69
1% tot 1.5%	107	37	11	4	8	3	12	5	16	6
1.5% tot 2%	28	10	0	0	2	1	1	0	1	0
> 2%	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	291	100	248	100	248	100	248	100	248	100

Bron: Teldatumgegevens OCenW en Van der Pluijm en Diepstraten (1996)

3.4 PCL-aanmeldingen

In deze paragraaf worden de PCL-aanmeldingen beschreven. Er hebben 144 samenwerkingsverbanden aangegeven hoeveel leerlingen zijn aangemeld bij de PCL in de periode van 1 oktober 2001 tot 1 mei 2002. In totaal zijn dat in die verbanden 6415 PCL-aanmeldingen. Net als vorig jaar kan op basis van deze gegevens over 144 verbanden een inschatting wordt gemaakt van het aantal PCL-aanmeldingen in alle 248 samenwerkingsverbanden. Dit aantal is geschat op 11.312 aanmeldingen⁵. Ten opzichte van het vorige schooljaar is er sprake van een hele geringe daling.

⁵ Het aantal is als volgt geschat: In de vragenlijst is het aantal PCL-aanmeldingen per samenwerkingsverband gevraagd. Bij de samenwerkingsverbanden die deze vraag hebben beantwoord, is de verhouding berekend tussen het aantal PCL-aanmeldingen en het aantal basisschoolleerlingen in de verbanden. Vervolgens is op basis van deze verhouding en het totaal aantal basisschoolleerlingen in de samenwerkingsverbanden die deze vraag niet hebben ingevuld of verbanden die niet hebben meegedaan aan het onderzoek bijgeschat hoeveel PCL-aanmeldingen dit zou opleveren. Daarbij is er van uitgegaan dat er geen systematische verschillen zijn in PCL-aanmeldingen tussen de verbanden die de vraag wel hebben beantwoord en verbanden waarvan de gegevens ontbreken.

Tabel 3.4.1: Verdeling van PCL-aanmeldingen in de perioden van 1 oktober 1999 tot 1 mei 2000, van 1 oktober 2000 tot 1 mei 2001 en van 1 oktober 2001 tot 1 mei 2002 naar de herkomst van de aanmeldingen

Verdeling van de aanmeldingen:	1999/2000	2000/01	2001/02
lIn uit bao eigen swv	77%	76%	73%
lIn uit bao ander swv	3%	4%	7%
lIn uit sbo ander swv	4%	3%	4%
lIn teruggeplaatst uit sbo	1%	n.v.t.	n.v.t.
lIn direct uit voorschoolse traject	6%	6%	6%
lIn van internaat	1%	1%	1%
lIn aangemeld na verhuizing	4%	4%	4%
lIn uit een rec	n.v.t.	4%	4%
anders	4%	2%	2%
Totaal	100%	100%	100%

In tabel 3.4.1 is een procentuele verdeling weergegeven van deze PCL-aanmeldingen naar herkomst van de leerlingen. Uit de tabel blijkt dat bijna driekwart van de PCL-aanmeldingen van het basisonderwijs uit het eigen samenwerkingsverband komt, een lichte afname ten opzichte van het vorige schooljaar. Aanmeldingen uit het basisonderwijs of het speciaal basisonderwijs van een ander verband beslaan in totaal 11% van de PCL-aanmeldingen, dit is een lichte toename ten opzichte van het voorgaande schooljaar. Leerlingen die direct uit het voorschoolse traject worden aangemeld nemen 6% voor hun rekening. De verhuisleerlingen nemen, net als de leerlingen uit een REC, 4% van de aanmeldingen in beslag. Voor leerlingen uit een internaat zijn de aanmeldingen 1% of minder. De PCL heeft gemiddeld gezien dus vooral te maken met basisschoolleerlingen uit het eigen verband en ten opzichte van de voorgaande schooljaren is hier nauwelijks sprake van veranderingen.

Tabel 3.4.2: Verdeling van PCL-aanmeldingen in de perioden van 1 oktober 1999 tot 1 mei 2000, van 1 oktober 2000 tot 1 mei 2001 en van 1 oktober tot 1 mei 2002 naar het resultaat van de beschikking

Resultaat van de beschikking:	1999/2000	2000/01	2001/02
percentage positieve beschikking	77%	77%	74%
percentage negatieve beschikking	8%	11%	9%
nog in behandeling	15%	12%	17%
Totaal	100%	100%	100%

Van de leerlingen die in de periode van 1 oktober 2000 tot 1 mei 2001 bij de PCL zijn aangemeld, krijgt bijna driekwart een positieve sbo-beschikking, bijna een tiende deel krijgt een negatieve beschikking en de overige aanmeldingen waren tijdens de afname van de vragenlijst nog in behandeling. Het blijkt dus net als vorige schooljaren dat aanmelding bij de PCL veelal leidt tot een sbo-beschikking en op termijn dus sbo-plaatsing. Deze kans is ten opzichte van het schooljaar 2000/01 iets afgenomen. Het aantal gevallen dat nog in behandeling is, is toegenomen.

In de vragenlijst is nagegaan hoeveel leerlingen die bij een PCL zijn aangemeld, worden doorverwezen naar het 'REC-circuit'. In totaal hebben 144 samenwerkingsverbanden een antwoord op deze vraag gegeven en deze 144 verbanden leveren 212 doorverwijzingen op naar het REC-traject. Dat is 3,3 % van het totaal aantal leerlingen dat is aangemeld bij de PCL in de periode van 1 oktober 2001 tot 1 mei 2002.

3.5 Wachtlijsten

Deze paragraaf besteedt aandacht aan de wachtlijsten voor het sbo, ook wel plaatsingslijsten genoemd. In het verleden bleek er onduidelijkheid over definities en omvang van plaatsingslijsten te bestaan. In deze monitor is gekozen voor dezelfde werkwijze als vorige jaren. Een wachtlijstleerling is in de monitor gedefinieerd als een leerling met een positieve sbo-beschikking die is aangemeld bij de sbo-school, maar die nog niet is geplaatst.

Aan de coördinatoren is gevraagd hoeveel leerlingen er per 1 mei 2002 op de wachtlijst voor het sbo staan. In totaal hebben 132 coördinatoren het aantal leerlingen op de wachtlijst per 1 mei 2002 in hun samenwerkingsverband genoemd. Dit betreft een totaal van 1481 leerlingen. Tevens is gevraagd of de coördinatoren een schatting konden geven van het aantal leerlingen dat ook aan het begin van het nieuwe schooljaar nog op de wachtlijst zouden staan. In totaal hebben 122 coördinatoren aangegeven dat 53 leerlingen naar verwachting ook aan het begin van het nieuwe schooljaar (het schooljaar 2002/03) nog op de wachtlijst zullen staan. Op basis van deze gegevens is een *schatting* gemaakt van de totale wachtlijstomvang. Het gaat volgens deze schatting om 2822 leerlingen (in 2000/01 waren dit 3204 leerlingen), waarvan 109 leerlingen (in 2000/01 waren dit 395 leerlingen) aan het begin van het nieuwe schooljaar nog op de wachtlijst staan⁶. In beide gevallen is er sprake van een daling ten opzichte van het vorige schooljaar.

Er is ook gevraagd naar de zogenoemde 'onzichtbare wachtlijsten', dat wil zeggen wachtlijsten die zijn ontstaan, omdat kinderen gedurende langere tijd niet onderzocht kunnen worden als gevolg van capaciteitsproblemen bij de onderzoekers. Deze leerlingen zijn dus nog niet aangemeld bij de PCL, maar zitten nog in het traject van onderzoek dat vooraf gaat aan het afgeven van de PCL-beschikking. Volgens 120 coördinatoren die deze vraag hebben beantwoord, staan er per 1 mei 2002 zo'n 480 leerlingen (in op een 'onzichtbare wachtlijst'. Wanneer wordt bijgeschat voor alle verbanden betreft dit 992 leerlingen (in 2000/01 waren dit 1160 leerlingen). Ook hier is het aantal leerlingen gedaald.

Tabel 3.5.1: Overzicht van het aantal samenwerkingsverbanden met wachtlijst voor het sbo op 1 mei 1999, op 1 mei 2000 en op 1 mei 2001

Wachtlijst:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
geen leerlingen	69	57	55	39	56	43
1 tot en met 5 leerlingen	15	12	20	14	23	18
6 tot en met 10 leerlingen	7	6	16	11	12	9
11 tot en met 15 leerlingen	5	4	15	11	11	8
16 tot en met 20 leerlingen	6	5	6	4	9	7
21 leerlingen of meer	20	16	30	21	20	15
Totaal	122	100	142	100	131	100

Tabel 3.5.1 laat zien dat 43% van de coördinatoren zegt geen wachtlijst te hebben. Het aantal samenwerkingsverbanden zonder wachtlijst is groter dan vorig schooljaar. Iets meer dan een kwart van de verbanden heeft een wachtlijst van één tot tien leerlingen. Dit percentage is min of meer gelijk gebleven gedurende de afgelopen jaren. Zo'n wachtlijst zou het gevolg genoemd kunnen worden van frictie; wanneer een leerling een positieve sbo-beschikking heeft gehad, is directe plaatsing om organisatorische redenen niet altijd mogelijk. 30% van de respondenten geeft aan een wachtlijst te hebben van 11 of meer leerlingen. Na de stijging van vorig schooljaar is hier weer sprake van een daling.

6 De schatting van het aantal leerlingen op een wachtlijst en het aantal leerlingen dat bij het begin van het nieuwe schooljaar nog op een wachtlijst zou staan, is op eenzelfde wijze uitgevoerd als de schatting van het aantal PCL-aanmeldingen. Noot 3 beschrijft de berekeningswijze

Hoofdstuk 4 DE STRUCTUUR VAN DE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Dit hoofdstuk beschrijft enkele aspecten van de structuur van het samenwerkingsverband. Aan de orde komen achtereenvolgens de bestuurlijke structuur (paragraaf 4.1), de rol van de Centrale Dienst (paragraaf 4.2), de rol van de Permanente Commissie Leerlingenzorg (paragraaf 4.3), tussenvormen van zorg (paragraaf 4.4) en de opvang van jonge risicokinderen (paragraaf 4.5).

4.1 De bestuurlijke structuur

Voor de bestuurlijke constructie binnen het samenwerkingsverband zijn in het verleden vier bestuursmodellen aangereikt, namelijk de overeenkomst, de federatie, de federatie plus en één bestuur. Tabel 4.1.1 laat zien hoe de samenwerkingsverbanden over deze vier modellen verdeeld zijn.

Tabel 4.1.1: *Verdeling van samenwerkingsverbanden naar hun bestuurlijke structuur in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

Bestuurlijke structuur:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
overeenkomst	24	18	26	17	25	17
federatie	84	64	88	57	81	55
federatie plus	8	6	15	10	15	10
één bestuur	6	5	17	11	14	10
anders (combinatiemodellen)	9	7	9	6	11	8
Totaal	131	100	155	100	146	100

Uit de tabel blijkt dat in de drie schooljaren globaal een vijfde deel van de samenwerkingsverbanden werkt op basis van een overeenkomst. Bijna 60% van de verbanden werkt met het federatieve model. Er is wat dit betreft sprake van een voorzichtig afnemende tendens. De federatie plus en het één-bestuursmodel komen in mindere mate voor, en zijn ten opzichte van het schooljaar 2000/01 constant gebleven. Over het algemeen geldt voor de meerderheid van de verbanden dat ze in het schooljaar 2001/02 tevens hebben gekozen voor lichte bestuurlijke varianten.

4.2 De rol van de Centrale Dienst

Ieder samenwerkingsverband is verplicht een Centrale Dienst in te stellen. De Centrale Dienst is in minimale vorm een administratief uitvoeringsorgaan met de taak de fre-transacties binnen en tussen verbanden te regelen. Het is ook mogelijk om een Centrale Dienst taken en bevoegdheden te geven op personeel gebied. Tabel 4.2.1 laat zien in welke mate samenwerkingsverbanden gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheden om een Centrale Dienst personele bevoegdheden te geven.

Tabel 4.2.1: *Verdeling van samenwerkingsverbanden naar het al dan niet aanstellen van personeel bij hun Centrale Dienst in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
Personeel aangesloten bij Centrale Dienst:						
ja	12	9	19	13	13	9
nee	117	91	133	88	127	91
Totaal	129	100	152	100	140	100

Het blijkt dat in het schooljaar 2001/02 9% van de verbanden gebruik maakt van de mogelijkheid om personeel onder te brengen bij de Centrale Dienst. Ten opzicht van het schooljaar 2000/01 is dit percentage afgenomen en weer terug op het niveau van het schooljaar 1999/2000.

4.3 De rol van de PCL

Net als de voorgaande jaren is ook voor 2001/02 nagegaan of de PCL een smalle of een brede taakstelling heeft. Een smalle taakstelling wil zeggen dat de PCL alleen bepaalt of een leerling al dan niet in aanmerking komt voor het sbo. In dat geval geeft de PCL alleen de beschikking af. Een brede PCL heeft daarnaast ook taken op het gebied van ondersteuning van de zorg. Tabel 4.3.1 laat zien in welke mate samenwerkingsverbanden er voor hebben gekozen hun PCL een smalle dan wel brede rol te geven.

Tabel 4.3.1: *Overzicht van samenwerkingsverbanden naar de mate waarin hun PCL een smalle of brede rol heeft in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

	1999/2000		2000/01		2001/2002	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
Rol PCL:						
geeft alleen een beschikking af (smalle rol)	61	48	81	55	80	56
heeft een breder takenpakket	67	52	67	45	64	44
Totaal	128	100	148	100	148	100

Uit de tabel komt naar voren dat de rol van de PCL in het schooljaar 2001/02 niet veel veranderd is ten opzichte van het jaar 2000/01. Net als in 2000/01 heeft iets meer dan de helft van de verbanden gekozen voor de smalle variant en iets minder dan de helft voor de bredere rol.

Ieder samenwerkingsverband moet een eigen PCL hebben. Het is echter mogelijk dat een PCL in twee of meer verbanden uit (deels) dezelfde leden bestaat. Tabel 4.3.2 geeft aan in welk deel van de samenwerkingsverbanden de PCL-leden ook werkzaamheden voor andere verbanden verrichten.

Tabel 4.3.2: *Overzicht van samenwerkingsverbanden naar de mate waarin de PCL-leden ook PCL-werkzaamheden voor andere samenwerkingsverbanden verrichten in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02.*

	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
PCL-werkzaamheden:						
alleen in eigen swv	89	72	102	71	101	70
ook in ander swv	35	28	41	29	43	30
Totaal	124	100	143	100	144	100

In 2001/02 blijkt dat 70 procent van de verbanden de PCL-leden alleen voor de eigen PCL werken. In de overige verbanden is sprake van PCL-leden die ook in andere samenwerkingsverbanden actief zijn. Ten opzichte van het schooljaar 2000/01 is er nauwelijks verandering opgetreden.

4.4 Tussenvormen van zorg

Ieder samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor inrichting van de eigen zorgstructuur. In die zorgstructuur neemt de sbo-school een centrale plaats in. Daarnaast is het mogelijk dat er andere vormen van zorg beschikbaar zijn, zoals een hulpklas, (preventieve) ambulante begeleiding of tijdelijke sbo-plaatsing. In tabel 4.4.1 is aangegeven in welke mate deze zogenaamde tussenvormen van zorg voorkomen. Samenwerkingsverbanden konden bij deze vraag meerdere antwoorden aankruisen.

Tabel 4.4.1: Overzicht van samenwerkingsverbanden naar tussenvormen van zorg in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Tussenvormen van zorg aanwezig:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv dat tussenvorm noemt	in %	aantal swv dat tussenvorm noemt	in %	aantal swv dat tussenvorm noemt	in %
hulpklas	21	16	8	12	13	9
(preventieve) ambulante begeleiding	107	82	122	79	114	77
tijdelijke sbo-plaatsing	50	38	75	48	74	50
andere vormen	20	15	16	10	27	18

De tabel laat zien dat net als de voorgaande schooljaren (preventieve) ambulante begeleiding de meest voorkomende vorm is. De hulpklas laat een voorzichtige daling zien. De helft van de verbanden noemt, net als in het jaar 2000/2001, tijdelijke sbo-plaatsing als tussenvorm van zorg. Daarnaast geeft bijna een vijfde van de verbanden aan andere tussenvormen van zorg te hebben. Andere tussenvormen van zorg die genoemd worden zijn sociale vaardigheidstrainingen, een leescentrum, hulpklas is in oprichting of een beschikking van een jaar.

4.5 De opvang van jonge risicokinderen

In paragraaf 4.1 is aangegeven dat in een samenwerkingsverband gemiddeld 0.26% van het totaal aantal leerlingen is te bestempelen als een jong risicokind. Deze leerlingen werden in het verleden opgevangen in afdelingen voor iobk, die verbonden waren aan lom- of mlk-scholen. Deze iobk-afdelingen hadden vaak een regionale functie; niet ieder samenwerkingsverband had een eigen voorziening voor de opvang van deze kinderen. Met de WPO is ieder verband echter wel verantwoordelijk geworden voor de eigen jonge risicokinderen. De verbanden hadden tot augustus 2000 de tijd om die verantwoordelijkheid waar te maken. In tabel 4.5.1 is aangegeven op welke manier de opvang van jonge risicokinderen gestalte krijgt.

Tabel 4.5.1: Overzicht van samenwerkingsverbanden naar de manier waarop jonge risicokinderen worden opgevangen in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
Opvang jonge risico kinderen:						
in sbo eigen swv	101	78	121	84	114	78
in bao eigen swv	4	3	3	2	3	2
in ander swv	10	8	3	2	3	2
op de eigen bao	n.v.t	n.v.t	8	6	11	8
andere vormen	14	11	9	6	15	10
Totaal	129	100	144	100	146	100

In 78% van de samenwerkingsverbanden worden de jonge risicokinderen op de eigen sbo-school opgevangen. In vergelijking met het voorgaande schooljaar is er sprake van een daling. Daarnaast is er een aantal verbanden dat deze leerlingen plaatst binnen het basisonderwijs van het eigen verband of binnen de eigen basisschool. Een gering aantal samenwerkingsverbanden geeft aan dat ze hun jonge risicoleerlingen naar een ander samenwerkingsverband sturen. Daarnaast geeft tien procent van de verbanden aan dat er andere vormen van opvang wordt gebruikt voor jonge risicokinderen. Het blijft onduidelijk wat deze andere vormen inhouden.

Hoofdstuk 5 DE INZET VAN MIDDELEN EN FORMATIE

Dit hoofdstuk beschrijft de inzet van middelen en formatie. Paragraaf 5.1 gaat in op de coördinator en paragraaf 5.2 behandelt de 'zorgfunctionarissen' binnen het verband en de school. In paragraaf 5.3 wordt de inzet van de zorgmiddelen beschreven.

5.1 De coördinator

Ieder samenwerkingsverband heeft een coördinator. Tabel 5.1.1 laat de achtergrond van de coördinator zien: iets meer dan een kwart van de coördinatoren is afkomstig uit het speciaal basisonderwijs, een derde uit het basisonderwijs en iets minder dan een kwart is werkzaam bij de schoolbegeleidingsdienst. Bij een van de samenwerkingsverbanden vervult een gemeenteambtenaren de rol van coördinator. Ten opzichte van de voorgaande schooljaren is er in 2001/02 is er een toename zichtbaar van de coördinatoren die een andere achtergrond hebben.

Tabel 5.1.1: *Overzicht van de achtergrond van de coördinator in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
Achtergrond coördinator:						
speciaal basisonderwijs	33	26	44	30	37	26
basisonderwijs	36	29	49	34	46	32
schoolbegeleidingsdienst	33	26	37	26	33	23
gemeente	3	2	1	1	1	1
andere vormen	20	16	14	10	28	19
Totaal	125	100	145	100	145	100

Tabel 5.1.2 laat zien waar coördinatoren het accent op leggen bij de uitvoering van hun werkzaamheden: betreft het de beheersmatige en bestuurlijke aspecten of de zorginhoudelijke zaken.

Tabel 5.1.2: *Overzicht van de besteding van tijd aan beheersmatige en bestuurlijke dan wel zorginhoudelijke taken door de coördinator in het schooljaar 1998/99, 1999/2000 en 2000/01*

	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	%	aantal swv	%	aantal swv	%
Tijdsbesteding van coördinator:						
nagenoeg geheel aan beheersmatige en bestuurlijke aspecten	2	2	2	1	5	3
voor het grootste deel aan beheersmatige en bestuurlijke aspecten	24	19	40	27	33	22
voor ongeveer de helft aan zorginhoudelijke aspecten en de helft aan beheersmatige en bestuurlijke aspecten	81	63	81	54	80	54
voor het grootste deel aan zorginhoudelijke aspecten	17	13	25	17	25	17
nagenoeg geheel aan zorginhoudelijke aspecten	1	1	2	1	2	1
anders	4	3	1	1	3	2
Totaal	129	100	151	100	148	100

Ruim de helft van de coördinatoren geeft aan dat ze hun tijd gelijkmatig verdelen over enerzijds beheersmatige en bestuurlijke taken en anderzijds zorginhoudelijke taken. Iets meer dan 20% meldt dat het accent ligt op beheersmatige en bestuurlijke zaken. Iets minder dan 20% geeft aan dat de nadruk op zorginhoudelijke taken ligt. Ten opzichte van het vorige schooljaar laat 2000/01 is er weinig veranderd wat betreft de besteding van de tijd door de coördinatoren. De verschuiving die zich voor deed in de jaren 1999/00 en 2000/01 vanuit de middencategorie enerzijds in de richting van een accent op beheer en bestuur en anderzijds een kleine verschuiving naar een accent op de zorginhoudelijke taken, heeft zich in het jaar 2001/02 niet doorgezet.

Tabel 5.1.3: Overzicht van het accent in de werkzaamheden van de coördinator in het schooljaar 2000/01 en 2001/02

Accent werkzaamheden op:	2000/01		2001/02	
	aantal	%	aantal	%
uitvoerende taken	7	5	8	5
beleidsmatige taken	58	38	59	40
gelijk verdeeld over uitvoerende en beleidsmatige taken	86	57	80	54
anders	1	1	1	1
Totaal	152	100	148	100

Tabel 5.1.3 laat zien in welke mate coördinatoren het accent leggen op uitvoerende dan wel beleidsmatige werkzaamheden. Ruim de helft typeert de verdeling van werkzaamheden als ongeveer gelijk. Daarnaast geeft 40% te kennen dat het accent ligt op beleidsmatige werkzaamheden. Slechts 5% noemt de werkzaamheden in hoofdzaak uitvoerend. Sinds het schooljaar 2001/02 is er een lichte verschuiving naar beleidsmatige taken waar te nemen.

5.2 Taken en functies in het samenwerkingsverband

Binnen een samenwerkingsverband kunnen verschillende takenpakketten en functies onderscheiden worden op het gebied van zorg en ondersteuning. Tabel 5.2.1 en 5.2.2 laten zien welke 'zorgfunctionarissen' en ondersteunende functionarissen er in het samenwerkingsverband en op de deelnemende scholen voorkomen.

Tabel 5.2.1: Overzicht van takenpakketten of functies in de samenwerkingsverbanden in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Mate waarin takenpakket of functie voorkomt in het swv:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal swv	in %	aantal swv	in %	aantal swv	in %
coördinator	125	100	151	100	145	98
pcl-functionaris	125	100	149	99	143	97
(preventieve) ambulante begeleider	105	84	123	81	121	82
collegiale consulent	39	31	44	29	34	23
administratief medewerker	98	78	123	81	112	76
schoolmaatschappelijke werk	74	59	83	55	71	48
orthopedagoog	73	58	81	54	70	47
psycholoog	52	42	58	38	57	39
groepsleeraar bovenschoolse voorziening	n.v.t	n.v.t	10	7	13	9
andere taken of functies	30	24	35	23	35	24

In bijna alle samenwerkingsverbanden is een coördinator en een PCL-functionaris. Twee samenwerkingsverbanden geven aan dat bij hen de functie van coördinator niet bekostigd wordt, één samenwerkingsverband geeft aan dat de coördinator gedeeltelijk bekostigd wordt. In driekwart van de verbanden is er daarnaast administratieve ondersteuning. Op het gebied van zorg blijkt dat de (preventieve) ambulante begeleider een veel voorkomende functionaris is (81%). De schoolmaatschappelijk werker en de orthopedagoog worden door bijna de helft van de verbanden genoemd. De psycholoog en de collegiale consulent komen minder voor, respectievelijk 38% en 23%. In vergelijking met de schooljaren 1999/2000 en 2000/01 zien we bij een aantal functies een lichte daling. Zo neemt het percentage van de functies van de collegiale consulent, administratief medewerker, schoolmaatschappelijke werk en orthopedagoog af.

Tabel 5.2.2: Mate waarin coördinatoren inschatten dat onderstaande takenpakketten of functies voorkomen op de basisscholen van het samenwerkingsverband in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02.

Takenpakket of functie:	tot een kwart van de scholen	een kwart tot de helft van de scholen	de helft tot driekwart van de scholen	driekwart tot alle scholen	aantal
interne begeleider					
1999/2000	0%	1%	3%	96%	130
2000/2001	2%	1%	1%	97%	152
2001/2002	0%	2%	1%	97%	148
remedial teacher					
1999/2000	12%	19%	29%	40%	126
2000/2001	12%	24%	28%	36%	145
2001/2002	15%	23%	30%	32%	143
onderwijsassistent					
1999/2000	70%	15%	9%	5%	117
2000/2001	60%	27%	11%	2%	131
2001/2002	55%	26%	13%	7%	133

Tabel 5.2.2 geeft een overzicht van de inschatting die coördinatoren maken van de mate waarin op de basisscholen in hun verband bepaalde 'zorgfunctionarissen' voorkomen. De tabel laat zien dat de interne begeleider op vrijwel alle scholen een plek heeft gekregen. De remedial teacher komt op meer dan 60% van de scholen voor. De onderwijsassistent komt net als de voorgaande jaren nog maar in beperkte mate op scholen voor, maar wel meer dan in het voorgaande schooljaar.

5.3 De inzet van het zorgbudget

In deze paragraaf wordt ingegaan op de verdeling van de zorgmiddelen.

Tabel 5.3.1: *Mate waarin coördinatoren gemiddeld inschatten dat het totale zorgbudget wordt verdeeld over de verschillende posten in het schooljaar 1998/99, 1999/2000 en 2000/01*

Kostenpost:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	gemiddelde verdeling	aantal swv	gemiddelde verdeling	aantal swv	gemiddelde verdeling	aantal swv
sbo-school/scholen	43%	121	47%	140	48%	136
bovenschoolse zorg	12%	120	10%	140	9%	136
coördinatie en organisatie	8%	120	7%	140	7%	136
pcl	5%	120	5%	140	5%	136
basisscholen	29%	121	28%	140	29%	136
anders	3%	111	4%	140	3%	136
Totale zorgbudget	100%		100%		100%	

Tabel 5.3.1 laat zien dat in het schooljaar 2001/02 nagenoeg de helft (48%) van het totale zorgbudget naar de sbo-school gaat, ruim een kwart (29%) blijft bij de basisscholen, bijna een tiende deel (9%) is bestemd voor bovenschoolse zorg, bijna een tiende deel (7%) gaat naar overhead op het niveau van het samenwerkingsverband en een klein deel (5%) gaat naar de PCL. Ten opzichte van de schooljaren 1999/2000 en 2000/01 is er nauwelijks sprake van een verandering in de verdeling van de zorgmiddelen.

Hoofdstuk 6 HOOFDPUNTEN VAN BELEID

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen waar de samenwerkingsverbanden zich in het schooljaar 2000/01 mee bezig houden of hebben gehouden. Ingegaan wordt op de beleidsprioriteiten (paragraaf 6.1), de samenwerking met andere actoren en de afstemming met andere beleidsterreinen (paragraaf 6.2), de knelpunten en de positieve ontwikkelingen (paragraaf 6.3) en de scholings- en ondersteuningsvraagstukken (paragraaf 6.4).

6.1 Beleidsprioriteiten

De coördinatoren is gevraagd een inschatting te geven van de oriëntatie op zorg waar de scholen in hun verband voor hebben gekozen. Hebben de scholen gekozen voor hulpverlening, alarmering of afstemming. Hulpverlening is het klassieke model, waarbij leerlingen met problemen binnen of buiten de klas worden bijgespijkerd. Bij alarmering wordt versneld ondersteuning gezocht voor leerling en leerkracht. In het geval van afstemming is de individuele leerling het uitgangspunt van denken en wordt er aangesloten bij de ontwikkeling van het kind.

Tabel 6.1.1: *Mate waarin coördinatoren inschatten dat de scholen in hun samenwerkingsverband hebben gekozen voor hulpverlening, alarmering of afstemming in het schooljaar 1998/99, 1999/2000 en 2000/01*

Oriëntatie op zorg:	tot een kwart van de scholen	een kwart tot de helft van de scholen	de helft tot driekwart van de scholen	driekwart tot alle scholen	aantal
hulpverlening					
1999/2000	20%	30%	34%	17%	118
2000/2001	22%	24%	36%	19%	132
2001/2002	23%	27%	33%	17%	126
alarmering					
1999/2000	22%	56%	19%	3%	114
2000/2001	28%	46%	23%	3%	131
2001/2002	23%	48%	24%	6%	124
afstemming					
1999/2000	66%	19%	11%	5%	112
2000/2001	72%	12%	10%	6%	127
2001/2002	71%	19%	7%	3%	129

Tabel 6.1.1 laat de inschatting van de coördinatoren zien. Net als in voorgaande jaren is ook in 2001/02 de hulpverlening het model waarvoor de meeste scholen kiezen. Alarmering krijgt, volgens de coördinatoren, op de scholen minder accent. Afstemming blijft slechts in geringe mate voorkomen. De coördinatoren schatten in dat binnen hun verbanden op de meeste scholen nog geen sprake is van afstemming. Het lijkt er op dat, lichte fluctuaties daargelaten, de scholen geen veranderingen laten zien op het gebied van hun oriëntatie op zorg.

In tabel 6.1.2 staat aangegeven aan welke thema's de samenwerkingsverbanden in het schooljaar 2000/01 beleidsprioriteit geven. In de vragenlijst is gewerkt met een vierdeling, variërend van een score 1 (geen prioriteit) tot een score 4 (een zeer hoge prioriteit).

Tabel 6.1.2: Gemiddelde mate van prioriteit van beleidsthema's in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Beleidsthema:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv
adaptief onderwijs op basisscholen	3.1	128	3.1	149	3.0	142
kwaliteitszorg	3.0	128	3.0	145	3.0	141
meerjaren zorgbeleid	2.9	127	2.9	144	2.9	135
vergroten draagvlak basisscholen	2.9	124	2.7	141	2.9	129
gedragsproblematiek	2.9	124	2.7	144	2.7	135
adaptief onderwijs op basisschool	2.6	121	2.6	134	2.6	129
nascholing op swv-niveau	2.4	125	2.5	140	2.6	137
monitoring/evaluatie eigen beleid	2.4	125	2.5	142	2.5	131
beleid jonge risicokind	2.8	122	2.6	143	2.4	134
verlagen deelname-%	2.1	120	2.2	138	2.3	130
meerjaren financieel beleid	2.2	115	2.2	136	2.1	126
informereren van ouders	2.2	125	2.0	140	2.0	135
herplaatsen boventallig basisschoolpersoneel	1.6	99	1.5	96	1.3	98

De tabel laat zien dat er in het jaar 2001/02 nog steeds twee beleidsprioriteiten boven aan de lijst van de samenwerkingsverbanden staan: de implementatie van adaptief onderwijs in de basisschool en de kwaliteitszorg. Dit beeld komt overeen met de voorgaande jaren. Daarnaast heeft het meerjarenzorgbeleid, het draagvlak van de basisscholen, de gedragsproblematiek, adaptief onderwijs op basisscholen en nascholing op samenwerkingsverband-niveau relatief hoge prioriteit. Wat op valt is dat nascholing op het niveau van de samenwerkingsverbanden en het verlagen van het deelname percentage in de loop van de jaren meer prioriteit krijgen. Het beleid voor jonge risico kinderen en het herplaatsen van boventallig basisschoolpersoneel krijgen daarentegen minder prioriteit.

6.2 Samenwerking en afstemming van beleid

Volgens de WPO hebben de scholen in een samenwerkingsverband de taak om hun zorgleerlingen gezamenlijk op te vangen. Daarbij hebben samenwerkingsverbanden met verschillende actoren te maken. In tabel 6.2.1 is aangegeven hoe tevreden de coördinatoren zijn over de samenwerking met de verschillende actoren in en in de nabijheid van het verband. Er is een vierpunt-schaal gebruikt, variërend van score 1 (slechte samenwerking) tot score 4 (heel goede samenwerking).

Tabel 6.2.1: Gemiddeld oordeel over de samenwerking met onderstaande actoren en organisaties in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Actor of organisatie:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv
pcl	3.4	130	3.5	153	3.5	147
bao-scholen uit swv	3.1	129	3.3	153	3.4	148
sbo-scholen uit swv	3.2	124	3.2	145	3.3	144
besturen bao-scholen uit swv	3.0	129	3.1	150	3.1	146
schoolbegeleidingsdienst	3.1	128	3.1	151	3.1	147
coördinatoren in regio	2.8	123	2.9	141	2.9	135
jeugdgezondheidsdienst (schoolarts)	2.8	107	2.9	132	2.8	132
ouders	n.v.t.	n.v.t.	2.8	133	2.8	122
gemeente	2.7	109	2.6	129	2.6	121
opleiding speciaal onderwijs	2.4	59	2.3	55	2.4	57
medisch kinderdagverblijf	2.4	91	2.4	105	2.3	93
peuterspeelzaal en kinderdagverblijf	2.3	77	2.3	93	2.3	83
so-2/3 scholen	2.5	110	2.3	124	2.2	130
algemeen maatschappelijk werk	2.3	92	2.3	99	2.2	103
voortgezet onderwijs	2.3	97	2.3	115	2.2	116
overige jeugdhulporganisaties	2.3	84	2.3	93	2.1	94
bureau jeugdzorg	2.2	102	2.3	110	2.1	117
pabo	2.0	59	2.0	60	2.0	60
riagg	2.0	102	1.9	104	1.8	98

Uit de tabel blijkt dat, net als in de voorgaande schooljaren, de samenwerking met de meest directe partners in het samenwerkingsverband, dat wil zeggen de PCL, de basisscholen en de sbo-school, in het algemeen goed is. Op het gebied van ondersteuning blijkt dat de samenwerking met de schoolbegeleidingsdiensten positief wordt beoordeeld, de samenwerking met de OSO's is redelijk tot goed en de samenwerking met de PABO's wordt wederom als redelijk beoordeeld door de coördinatoren. De samenwerking met organisaties in de omgeving van het samenwerkingsverband laat zien dat de contacten met de gemeente goed zijn, dat de samenwerking met het so-2/3 onderwijs, het voortgezet onderwijs, het MKD, jeugdzorg, jeugdhulpverlening en de reguliere peuterspeelzaal als redelijk worden beoordeeld en dat de samenwerking met het RIAGG net als voorgaande jaren minder positief wordt gezien. Ten opzichte van de oordelen van de schooljaren 1999/2000 en 2000/01 is geen sprake van grote verschuivingen.

Naast samenwerking met andere actoren is ook de afstemming van het eigen beleid van het samenwerkingsverband met het beleid van relevante actoren een thema waar in veel samenwerkingsverbanden aan wordt gewerkt. In tabel 6.2.2 wordt aangegeven hoe die afstemming eruit ziet.

Tabel 6.2.2: Gemiddelde mate van afstemming van beleid van het samenwerkingsverband op andere beleidsterreinen in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Afstemming met:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv
beleid bao-scholen	2.7	126	2.7	154	2.8	146
beleid schoolbegeleidingsdienst	2.5	125	2.5	146	2.6	133
vve-beleid	1.8	84	2.0	113	2.1	104
goa-beleid	2.0	104	2.0	131	2.0	119
wec-beleid	1.7	92	1.8	118	2.0	120
wvo deel II-beleid	2.0	92	1.8	118	1.9	109
beleid op gebied van brede school	1.7	63	1.9	81	1.8	73

Tabel 6.2.2 laat zien dat de coördinatoren aangeven dat ze in het schooljaar 2001/02, net zo als de voorgaande jaren, goed in staat zijn om het beleid van het samenwerkingsverband en het beleid van de deelnemende basisscholen op elkaar af te stemmen. Ook de afstemming met het beleid van de schoolbegeleidingsdiensten wordt als goed beoordeeld. De koppeling met het vve-beleid, het gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid en het WEC-beleid is redelijk. Wat op valt is dat er een lichte verbetering is te zien in de opeenvolgende jaren wat betreft het WEC-beleid.

6.3 Knelpunten en positieve ontwikkelingen

Aan de coördinatoren is voor een groot aantal onderwerpen gevraagd of er sprake is van een knelpunt of dat er juist sprake is van een onderwerp dat binnen het eigen verband prima onder controle is. Tabel 6.3.1 geeft de resultaten. Er is gewerkt met een vier-puntschaal. Een score 1 wil zeggen 'geen knelpunt' (we hebben de zaak prima onder controle) en een score 4 is een 'zeer groot knelpunt'.

Tabel 6.3.1: Gemiddelde mate waarin samenwerkingsverbanden knelpunten ervaren in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02

Onderwerp:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv	gemiddelde score	aantal swv
tekort aan personeel	2.7	107	2.9	144	3.0	141
verdichting problematiek sbo	2.9	129	3.0	152	2.9	146
verdichting problematiek bao	2.9	128	2.9	153	2.9	144
financiële ruimte voor eigen zorgbeleid	2.2	130	2.4	151	2.3	144
professionaliteit personeel	2.2	124	2.1	153	2.2	143
kwaliteitszorg	2.1	125	2.1	150	2.1	142
deelnamepercentage	2.0	129	2.1	150	2.1	146
mobilitieitsbeleid	2.1	61	2.0	60	2.0	38
inkomend grensverkeer	1.9	124	1.9	145	1.9	141
informerende ouders	2.1	127	1.9	152	1.9	140
wachlijsten	1.8	109	2.0	141	1.8	134
lln-zorg binnen bao-scholen	1.8	127	1.8	150	1.8	146
lln-zorg binnen sbo-scholen	1.7	129	1.7	147	1.8	143
uitgaand grensverkeer	1.8	123	1.8	147	1.7	142
weglek naar so 2/3	1.9	103	1.8	123	1.7	115
interne begeleiding bao-scholen	1.8	129	1.8	152	1.7	147
jonge risicokind	1.9	129	1.7	152	1.7	145
samenwerking tussen bao en sbo	1.7	129	1.7	153	1.8	145
herplaatsing boventallig sbo-personeel	1.8	46	1.7	48	1.6	39
samenwerking tussen bao-scholen	1.7	128	1.7	151	1.6	148
samenwerking tussen sbo-scholen	1.4	68	1.7	66	1.6	69
relatie met sdb	1.5	128	1.6	151	1.6	144
besluitvorming	1.5	130	1.6	154	1.6	146
ambulante begeleiding swv	1.6	114	1.5	135	1.6	132
samenwerking tussen besturen	1.5	129	1.6	149	1.5	145
aanmeldingen pcl	1.5	131	1.6	153	1.5	147
organisatie swv	1.4	130	1.5	154	1.5	148
verkrijgen gegevens van sbo	1.5	129	1.5	153	1.5	146
coördinatie	1.4	130	1.4	154	1.5	148
activiteiten centrale dienst	1.4	97	1.4	93	1.3	88
positie centrale dienst	1.4	108	1.3	106	1.3	100
werkwijze pcl	1.3	131	1.3	153	1.3	146

De tabel laat zien dat er een grote mate van overeenstemming bestaat tussen de knelpunten in de drie schooljaren. Over het algemeen blijkt ook dat er een lichte verbetering is ten opzichte van het schooljaar 2000/01. Dit betekent dat de samenwerkingsverbanden minder knelpunten ervaren.

Het grootste knelpunt wordt ervaren in het tekort aan personeel. In de loop van de jaren is dit knelpunt duidelijker geworden. Daarnaast worden er met name knelpunten ervaren op het gebied van de 'verdichting van de problematiek' van leerlingen in het speciaal basisonderwijs en het basisonderwijs. Er doet zich een opvallend stabiel beeld voor wat betreft de knelpunten, er komen in de loop der tijd geen nieuwe bij, maar er worden ook geen knelpunten opgelost. De activiteiten van de centrale dienst, de positie van de centrale dienst en de werkwijze van de PCL scoren alle schooljaren achtereen het laagst. Dit betekent dat deze zaken het meest onder controle zijn.

6.4 Scholings- en ondersteuningsvragen

De taak van de coördinator is breed. Het betreft de gehele organisatie van het verband, de beheersmatige ontwikkelingen, bestuurlijke structuur en het zorginhoudelijke beleid (zie ook paragraaf 5.1). Tabel 6.4.1 geeft aan in welke mate de coördinatoren aangeven individuele scholingsbehoeften hebben.

Het thema 'inhoudelijke aansturing van de scholen' heeft net als het schooljaar 2000/01 de hoogste score. Coördinatoren hebben op dit gebied blijkbaar nog steeds behoefte aan ondersteuning. Wel is het percentage coördinatoren die aangeeft behoefte te hebben aan scholing op dit gebied ten opzichte van het vorige schooljaar gedaald. Op het gebied van bestuur en organisatie is de behoefte aan scholing ten opzichte van het schooljaar 2000/01 flink gestegen. Op de gebieden van financiën, communicatie en personeelsbeleid zijn de scores vrijwel onveranderd gebleven. Wat verder op valt is dat het percentage coördinatoren dat behoefte heeft aan scholing op het gebied van adaptief onderwijs ten opzichte van het schooljaar 1999/2000 gehalveerd is. Blijkbaar vinden de coördinatoren dat ze voldoende kennis over dit thema hebben opgedaan de afgelopen jaren. Dit is enigszins in tegenspraak met het feit dat adaptief onderwijs nog steeds een beleidsthema is met een hoge prioriteit.

Tabel 6.4.1: *Overzicht van gebieden waarvan de coördinator aangeeft behoefte aan scholing te hebben in de schooljaren 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

Behoefte aan scholing op het gebied van:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %
inhoudelijke aansturing van scholen	n.v.t	n.v.t	95	61%	80	56%
bestuur en organisatie	54	42%	37	24%	49	35%
financiën	51	40%	42	27%	39	27%
communicatie	54	42%	44	28%	36	25%
personeelsbeleid	46	36%	32	21%	29	20%
adaptief onderwijs	39	31%	33	21%	23	16%

Tabel 6.4.2 geeft aan op welk gebied de coördinatoren ondersteuning willen van hun samenwerkingsverband. Over het algemeen blijkt dat ten opzichte van het schooljaar 2000/01 het percentage coördinatoren dat ondersteuning wenst op de verschillende gebieden licht gedaald is. In het schooljaar 2001/02 blijkt het meeste behoefte te zijn aan ondersteuning bij vormen van evaluatie van het samenwerkingsverband. Ten opzichte van het jaar 2000/01 is dit percentage weer gestegen. Net als in de jaren voor 2001/02 scoort dit thema en de thema's kwaliteitszorg en monitoring van leerresultaten nog vrij hoog. Ondersteuningswensen op het gebied van professionaliseringsbeleid en inventarisatie van scholingsbehoeften zijn licht gedaald ten opzichte van 2000/01. Op de gebieden van zorgverbreding binnen het samenwerkingsverband en de scholen en het beleid op het gebied van verwijzing en terugplaatsing is de wens aan ondersteuning sterker gedaald. Ook op het

gebied van zorgverbreding is ondersteuning nog enigszins gewenst. Op de andere gebieden is de ondersteuningsvraag gering.

Tabel 6.4.2: *Overzicht van de ondersteuningswensen die coördinatoren hebben in het schooljaar 1999/2000, 2000/01 en 2001/02*

Behoefte aan ondersteuning op het gebied van:	1999/2000		2000/01		2001/02	
	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %	aantal coördinatoren dat gebied noemt	in %
vormen van evaluatie van het swv	91	71%	91	59%	96	69%
kwaliteitszorg	93	73%	93	60%	84	60%
vormen van monitoring van leerresultaten	72	56%	80	52%	74	53%
professionaliseringsbeleid	59	46%	71	46%	60	43%
instrumenten om scholingsbehoeften te inventariseren	n.v.t	n.v.t	65	42%	58	41%
zorgverbreding binnen het swv	52	41%	63	41%	48	34%
beleid op gebied van verwijzing en terugplaatsing	59	46%	60	39%	47	34%
zorgverbreding binnen de school	46	36%	53	34%	41	29%
financieel beleid	59	46%	38	25%	39	28%
grensverkeer	54	42%	51	33%	37	26%
bestuurlijke structuur van swv	27	21%	24	15%	25	18%
personeelsbeleid binnen swv	40	31%	22	14%	24	17%

Hoofdstuk 7 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies van de monitor die het PMPO, het Platform voor coördinatoren van samenwerkingsverbanden, de stuurgroep WSNS+ en het IVA Tilburg in het schooljaar 2001/2002 in samenwerking hebben uitgevoerd, samengevat.

7.1 Vraagstelling, instrumenten en respons

In deze monitor staan vier vragen centraal:

- 1 hoe zien in de samenwerkingsverbanden de leerlingenaantallen, leerlingenstromen en het deelnamepercentage er uit;
- 2 op welke manier is de structuur van het samenwerkingsverband vormgegeven;
- 3 hoe worden de formatie en financiën ingezet;
- 4 op welke manier is het zorgbeleid van het samenwerkingsverband ingevuld?

Voor het schooljaar 2001/02 zijn dezelfde onderzoeksinstrumenten gebruikt als de jaren daarvoor, namelijk een vragenlijst die in april 2002 naar de coördinatoren van alle 248 samenwerkingsverbanden is verstuurd en de OCenW-teldatumgegevens van oktober 2001.

In totaal hebben 155 samenwerkingsverbanden aan het onderzoek meegedaan. Dat is een respons van 63%. Er is geen significant verschil tussen respons en non-respons voor de kenmerken omvang van het samenwerkingsverband en deelnamepercentage. In deze rapportage wordt er vanuit gegaan dat de gegevens representatief zijn en de conclusies gelden voor alle samenwerkingsverbanden.

7.2 Leerlingenaantallen, leerlingenstromen, PCL-aanmeldingen en wachtlijsten

Ontwikkeling van aantallen scholen, leerlingenaantallen en leerlingenstromen

Op de teldatum oktober 2001 zijn er in totaal *7018 basisscholen en 360 sbo-scholen*. Hoewel de fusiegolf voorbij is, is er zowel in het basisonderwijs als in het speciaal basisonderwijs nog steeds sprake van een lichte afname van het aantal scholen. Er zijn 248 samenwerkingsverbanden, met gemiddeld 29.8 scholen, waarvan 28.3 basisscholen en 1.5 speciale scholen voor basisonderwijs. Op die scholen zitten in totaal gemiddeld 6468 leerlingen, waarvan er, in een gemiddeld samenwerkingsverband 6259 het basisonderwijs en 209 het speciaal basisonderwijs bezoeken.

In totaal zitten er op de teldatum oktober 2001 1.604.069 *leerlingen* in het primair onderwijs. Daarvan bezoeken er 1.552.213 het basisonderwijs en 51.856 het sbo. Ten opzichte van de voorgaande jaren groeit het basisonderwijs nog steeds in lichte mate. Het aantal *sbo-leerlingen* is dit jaar toegenomen met bijna 300 ten opzichte van de teldatum oktober 2000. De dalende tendens in het sbo lijkt voorbij.

In oktober 2001 bedraagt het *deelnamepercentage* 3.2%. Dit percentage is onveranderd ten opzichte van oktober 2000.

De *verwijzing* van basis- naar speciaal basisonderwijs neemt toe van 10.175 leerlingen in 1999/2000 naar 10.593 leerlingen in 2000/2001. In de periode vanaf 1994/95 tot en met 1998/99 is het aantal verwezen leerlingen steeds gedaald. In 1999/2000 was er sprake van een breuk: het aantal leerlingen dat wordt verwezen vanuit het basisonderwijs naar het speciaal basisonderwijs steeg. Deze trend blijkt zich dit schooljaar voort te zetten. De omvang van het *grensverkeer* is in absolute zin toegenomen. In relatieve zin blijft deze hetzelfde, ook in het schooljaar 2000/2001 kan 12% van de verwezen leerlingen van basisonderwijs naar speciaal basisonderwijs als grensverkeer worden getypeerd. Net als in het verleden blijft de *terugplaatsing* van sbo naar basisonderwijs gering. Het aantal teruggeplaatste leerlingen is praktisch verwaarloosbaar.

PCL-aanmeldingen en wachtlijsten⁷

Het aantal *PCL-aanmeldingen* nam in het schooljaar 1999/2000 van 5.619 leerlingen toe tot 11.500 in 2000/01: een verdubbeling. In het schooljaar 2001/2002 neemt dit aantal niet meer toe, is er sprake van een hele lichte daling, 11.312 leerlingen zijn dit jaar aangemeld bij de PCL. Leerlingen die bij de PCL worden aangemeld, zijn in driekwart van de gevallen afkomstig uit het eigen samenwerkingsverband. Ook blijkt dat een PCL-aanmelding slechts bij zo'n tiende deel niet tot een positieve sbo-beschikking leidt. Aanmelden leidt dus veelal tot een positieve beschikking. Deze ontwikkelingen zijn ten opzichte van de voorgaande schooljaren niet veranderd.

Het aantal samenwerkingsverbanden met een *wachtlijst* en het aantal leerlingen op een wachtlijst in het schooljaar 2001/02 is gedaald ten opzichte van de voorgaande schooljaren. 43% van de verbanden geeft aan geen wachtlijst te hebben. Ten opzichte van het schooljaar 2000/01 betekent dit dat het percentage verbanden met een wachtlijst weer wat daalt. Ongeveer een kwart van de samenwerkingsverbanden heeft een wachtlijst van meer dan tien leerlingen. Ook hier is sprake van een daling en dat betekent dat de omvang van de wachtlijsten in de verbanden na een stijging in het schooljaar 2000/2001 weer kleiner wordt. In totaal wordt geschat dat er 2822 leerlingen op een wachtlijst staan of hebben gestaan in de periode 1 oktober 2001 tot 1 mei 2002. Volgens de coördinatoren zullen er van deze leerlingen 109 aan het begin van het nieuwe schooljaar niet geplaatst kunnen worden. Voor het schooljaar 2000/2001 waren dat respectievelijk 3204 en 395 leerlingen. Ook hier is dus een daling merkbaar. Het aantal leerlingen op een '*onzichtbare wachtlijst*', dat wil zeggen een wachtlijst waarop leerlingen staan die nog niet onderzocht kunnen worden vanwege capaciteitsproblemen bij onderzoekers en waarover de PCL dus ook nog geen uitspraak kan doen, wordt door de coördinatoren geschat op 992, in het schooljaar 2000/2001 was dat 1160.

Conclusies

Het aantal sbo-leerlingen is sinds enkele jaren weer licht gestegen. Er is een lichte groei van het aantal plaatsingen van leerlingen vanuit het basisonderwijs. Het aantal leerlingen dat aangemeld is bij de PCL is licht gedaald, maar blijft onverminderd groot. Er is eveneens een daling van het aantal samenwerkingsverbanden met een wachtlijst en het aantal leerlingen op een wachtlijst.

Opvallend is dat de enorme stijging van het aantal PCL-aanmeldingen en wachtlijsten van het vorige schooljaar zich niet heeft vertaald in een vergelijkbare stijging van het aantal sbo-leerlingen in dit schooljaar.

7.3 Structuur van de samenwerkingsverbanden

Bestuur en Centrale Dienst

Uit de monitor blijkt dat de samenwerkingsverbanden in bestuurlijke en organisatorische zin in de steigers staan. Samenwerkingsverbanden blijken, net als de voorgaande jaren, te kiezen voor lichtere bestuurlijke vormen. Vooral het federatieve bestuur is een veelgebruikte constructie. Er is nog steeds sprake van een voorzichtige stijging van het aantal verbanden dat kiest voor de federatie plus of de één bestuursstructuur. De ontwikkelingen de komende jaren moeten duidelijk maken of deze stijgende lijn zich blijft doorzetten.

Wat betreft het toekennen van een personele functie aan de Centrale Dienst blijven samenwerkingsverbanden terughoudend. Nog geen tiende deel van de verbanden maakt gebruik van de mogelijkheid personeel te verbinden aan een Centrale Dienst. De lichte stijging van het voorgaande schooljaar heeft zich hier niet doorgezet.

Zorgstructuur

De zorgstructuur laat in veel samenwerkingsverbanden dezelfde opbouw zien. Ieder verband in de monitor heeft een sbo-school, heel veel verbanden hebben vormen van bovenschoolse zorg, zoals (preventieve) ambulante begeleiders, en binnen nagenoeg alle scholen is de interne begeleider verschenen. Het zorgbudget gaat voor een groot deel naar de sbo-school. Zo'n tiende deel van het budget wordt besteed aan vormen van bovenschoolse zorg en een kwart komt bij de basisscholen terecht, waar het vooral gebruikt lijkt

⁷ De aantallen leerlingen die in deze paragraaf genoemd worden, zijn geschat op basis van de gegevens van de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst hebben ingevuld.

te worden voor de gedeeltelijke bekostiging van de interne begeleiding.

Op zorginhoudelijk gebied kiezen verbanden voor meer intensievere vormen van samenwerking. Zo heeft ruim de helft van de samenwerkingsverbanden gekozen voor een bredere rol voor de PCL. De lichte daling van het percentage PCL'en met een breder pakket in het voorgaande schooljaar zet zich in hele lichte mate door. Dit zou het gevolg kunnen zijn van het feit dat er in samenwerkingsverbanden vaker gekozen wordt voor een constructie waarbij de PCL zich beperkt tot het afgeven van de beschikking en waarbij voor het voortraject een afzonderlijke instantie is ingericht. Dit is echter niet nagegaan in de monitor.

In 2001/02 is (preventieve) ambulante begeleiding een vorm van zorg die in ruim driekwart van de samenwerkingsverbanden aanwezig is. Dit is een continuering van de situatie in de schooljaren daarvoor, hoewel er wel een licht afnemende trend is. Tijdelijke sbo-plaatsing wint nog steeds aan populariteit. Inmiddels geeft de helft van de verbanden aan met tijdelijke sbo-plaatsing te werken. De hulpklas komt in een tiende deel van de samenwerkingsverbanden voor. Het lijkt er echter op dat deze vorm van zorg een variant is die uit de belangstelling aan het geraken is.

Tot slot blijkt dat de opvang van jonge risicokinderen net als voorgaande jaren voornamelijk binnen het sbo van het eigen samenwerkingsverband plaatsvindt. Plaatsing op een basisschool van het eigen verband komt in 8% van de samenwerkingsverbanden voor. Het percentage samenwerkingsverbanden dat hun jonge risicokinderen op het sbo van een ander samenwerkingsverband plaatst bedraagt 2% in het schooljaar 2001/02.

Conclusies

Voor het schooljaar 2000/01 laten de resultaten met betrekking tot de structuur van de samenwerkingsverbanden geen grote veranderingen zien ten opzichte van de voorgaande schooljaren. De meeste samenwerkingsverbanden kiezen voor de lichtere varianten van bestuurlijke constructies. Op het gebied van zorg is de samenwerking steviger. De PCL, de tussenvormen van zorg en de opvang van jonge risicokinderen laten zien dat samenwerkingsverbanden deze zaken een structurele inbedding hebben gegeven.

7.4 Inzet van middelen en formatie

Funcities en taken

In het schooljaar 2001/02 heeft ieder samenwerkingsverband een coördinator. Deze coördinator heeft veelal een onderwijsachtergrond: een kwart is afkomstig uit het basisonderwijs, een derde deel uit het sbo en een kwart uit de schoolbegeleidingsdienst. In 76% van de verbanden heeft de coördinator administratieve ondersteuning. Ten opzichte van de voorgaande schooljaren is er nauwelijks verandering.

Ruim de helft van de coördinatoren geeft aan dat ze hun tijd 'eerlijk' verdelen over beheers- en zorginhoudelijke taken. Een kwart legt het accent op de beheerstaken en bijna een vijfde benadrukt de zorginhoudelijke taken. In het voorgaande schooljaar leek er sprake te zijn van een verschuiving vanuit de middencategorie naar zowel de beheers- als de zorginhoudelijke categorieën. Ook in dit schooljaar lijkt er sprake van twee typen coördinatoren: het beheers-/bestuurtype en het zorginhoudelijke type.

Naast de coördinator zijn er binnen het samenwerkingsverband en de school verschillende 'zorgfunctionarissen' actief. In het samenwerkingsverband komt met name de (preventieve) ambulante begeleider veel voor. De traditionele ondersteunende functies uit het speciaal onderwijs, zoals de schoolmaatschappelijk werker en de orthopedagoog blijken bij ongeveer de helft van de verbanden activiteiten ten behoeve van het samenwerkingsverband te verrichten. In vergelijking met voorgaande schooljaren komen een aantal functies minder voor. Zo worden de collegiale consulent, administratief medewerker, schoolmaatschappelijk werker en orthopedagoog in 5 tot 7% van de samenwerkingsverbanden niet meer genoemd.

Volgens de coördinatoren is op nagenoeg alle scholen een interne begeleider aanwezig. De remedial teacher is op ongeveer een derde van de scholen te vinden. De onderwijsassistent komt, net als de vorige schooljaren, slechts in beperkte mate voor, maar laat wel een kleine stijging zien.

Het zorgbudget

Net als in 1999/00 en 2000/2001 wordt het zorgbudget voor een groot deel besteed aan zorg: 48% gaat naar de sbo-school, 9% gaat naar vormen van bovenschoolse zorg en 29% gaat naar de basisschool. Slechts een klein deel wordt besteed aan overhead: 7% is bestemd voor coördinatie en 5% voor de PCL. Het lijkt er op dat samenwerkingsverbanden hun best doen om de zorgmiddelen terecht te laten komen op het gebied van zorg aan de leerlingen. Er is echter wel een voorzichtige stijging zichtbaar van het percentage middelen dat naar de sbo-school gaat ten koste van het percentage dat naar bovenschoolse zorg en basisschool gaat. Maar over de hele linie kan worden vastgesteld dat er in het schooljaar 2001/02 ten opzichte van de schooljaren daarvoor niet veel is veranderd.

Conclusies

Ook wat de inzet van personeel en middelen betreft, kan worden vastgesteld dat er in het schooljaar 2001/02 geen grote veranderingen zijn opgetreden. Er lijkt zich binnen de samenwerkingsverbanden en de scholen een vrij stabiel 'functiehuis' te hebben ontwikkeld, zij het dat sommige functies minder voorkomen dan in voorgaande schooljaren. In de verbanden spelen de coördinator en de ambulante begeleider een belangrijke rol. In de scholen is een hoofdrol weggelegd voor de interne begeleider. De inzet van zorgmiddelen laat zien dat de zorg centraal staat. Middelen worden gebruikt voor het bekostigen van zorg in de sbo, voor tussenvormen van zorg en voor zorg op de basisschool.

7.5 Beleid van de samenwerkingsverbanden

Visie op zorg

In het schooljaar 2001/02 blijft het model 'hulpverlening' de dominante opvatting over zorg. Hulpverlening is het klassiek model, waarbij kinderen die extra zorg nodig hebben binnen of buiten de klas worden bijgespijkerd. Afstemming, waarbij expliciet gekozen wordt voor onderwijs dat uitgaat van het kind en de verschillen tussen kinderen, komt slechts in beperkte mate van de grond. Gezien de ontwikkeling in de afgelopen schooljaren lijkt het er op dat het hulpverleningsmodel de visie op zorg en de inrichting van de zorgstructuur zal blijven bepalen.

Samenwerking en afstemming

Binnen de samenwerkingsverbanden is sprake van een goede samenwerking tussen de directe partners, zoals basisscholen, sbo-school en PCL. Deze relatie is gedurende het gehele WSNS-traject goed geweest. De samenwerking met de ondersteuners laat een gedifferentieerd beeld zien. De relatie met de schoolbegeleidingsdienst is goed, de relatie met de OSO's is redelijk en de relatie met de PABO's blijft achter. Ook dit beeld correspondeert met de gegevens uit het verleden. Blijkbaar slagen vooral de PABO's er niet in om een scholings- of ondersteuningsrelatie met de samenwerkingsverbanden op te bouwen. De relatie met de organisaties in de omgeving van het samenwerkingsverband wordt als redelijk beoordeeld. De samenwerking met de gemeente is goed en de relatie met overige organisaties, zoals het voortgezet onderwijs, de REC's, het medisch kinderdagverblijf, instanties voor jeugdzorg en de peuterspeelzaal wordt redelijk genoemd. Ook dit beeld komt overeen met de situatie in de periode voor de WPO en de schooljaren 1998/99 en 1999/2000. De afstemming van het beleid van het samenwerkingsverband met het beleid van de basisscholen en de schoolbegeleidingsdienst is goed. De afstemming met het gemeentelijk beleid, het beleid op het gebied van de brede school en voor- en vroegschoolse educatie is redelijk tot goed en heeft zich het afgelopen jaar voorzichtig positief ontwikkeld. De afstemming met het beleid van de REC's en het voortgezet onderwijs kan beter volgens de coördinatoren. Ten opzichte van de voorgaande jaren is er in deze afstemming nauwelijks verbetering gekomen. De afstemming van het zorgbeleid van het WSNS-samenwerkingsverband met het zorgbeleid van de REC's en het voortgezet onderwijs is en blijft dus een punt van aandacht.

Beleidsprioriteiten en knelpunten

Net als voorgaande schooljaren hebben ook in 2001/02 de beleidsprioriteiten voornamelijk betrekking op de invulling van het zorgbeleid. Met name de implementatie van adaptief onderwijs in de basisscholen heeft en

houdt hoge prioriteit. Er wordt niet veel prioriteit toegekend aan zaken als het deelnamepercentage of de herplaatsing van boventallig sbo-personeel. Het is opvallend dat beleid op het gebied van 'jonge risicokinderen' in de loop der jaren steeds minder prioriteit heeft gekregen.

Het belangrijkste knelpunt is dit jaar het tekort aan personeel, de krappe arbeidsmarkt manifesteert zich ook steeds meer in het samenwerkingsverband. Net als vorig jaar liggen de andere belangrijkste knelpunten op het gebied van 'de verdichting van de problematiek' in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs. De feitelijke invulling van het zorgbeleid blijkt moeilijk te zijn. De intentie om onderwijs op maat te bieden is er, maar samenwerkingsverbanden en scholen hebben nog moeite met de realisatie ervan. Coördinatoren ervaren nog steeds dat ze onvoldoende middelen en vooral tekort aan personeel hebben om de zorg binnen het verband te realiseren. Allerlei knelpunten die in het verleden van belang waren, worden niet langer als een probleem gezien. Het betreft hier vooral de organisatorische en bestuurlijke zaken. Die zijn inmiddels goed onder controle.

Scholing en ondersteuning

Op het gebied van scholing wordt duidelijk dat vooral op het thema 'inhoudelijke aansturing van scholen' de behoefte groot is. Ook is er een groeiende behoefte aan scholing op het gebied van 'bestuur en organisatie'. Voor de overige thema's zet de in het vorige schooljaar ingezette dalende behoefte aan scholing zich voort. Blijkbaar is over zaken als communicatie, financiën, personeelsbeleid en adaptief onderwijs inmiddels voldoende kennis verzameld door de coördinatoren.

Op het gebied van ondersteuning zijn de samenwerkingsverbanden vooral geïnteresseerd in zaken die de monitoring en evaluatie van de eigen ontwikkelingen en de kwaliteitszorg betreffen. Ten opzichte van de voorgaande jaren zijn de prioriteiten hetzelfde gebleven. Wel valt het op dat ook de behoefte aan ondersteuning over de volle breedte nog steeds afneemt.

Conclusies

De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt voor het onderwijs zijn zorgelijk, het tekort aan personeel is dit jaar het belangrijkste knelpunt volgens de coördinatoren van de samenwerkingsverbanden. Dit werkt door in de mate waarin de samenwerkingsverbanden zorg kunnen realiseren.

De afstemming van het zorgbeleid van de samenwerkingsverbanden met dat van de REC's en het voortgezet onderwijs blijft aandacht vragen. Op het gebied van scholing spelen vooral de thema's 'inhoudelijke aansturing van scholen' en 'bestuur en organisatie'. Ondersteuningsbehoeften bestaan op het gebied van monitoring en evaluatie, en kwaliteitszorg.

7.6 Conclusies

Het geheel overziend, kan worden geconcludeerd dat er in het schooljaar 2001/02 geen grote veranderingen zichtbaar zijn in de samenwerkingsverbanden ten opzichte van het voorgaande schooljaar. Het aantal sbo-leerlingen is licht gestegen. Het aantal aanmeldingen en leerlingen op wachtlijsten is licht gedaald maar de absolute aantallen zijn nog steeds omvangrijk. De bestuurlijke structuur, de zorgstructuur, de inzet van mensen en middelen, de beleidsprioriteiten, de knelpunten, de samenwerking met andere actoren, de afstemming van beleid en de scholings- en ondersteuningsvragen laten geen grote verschuivingen zien.

Het lerarentekort is een bron van zorg in de samenwerkingsverbanden, dit knelpunt wordt met de loop der jaren groter. Daarnaast blijven de verdichting van de problematiek in basisonderwijs en speciaal basisonderwijs bovenaan het knelpuntenlijstje staan. Ook is er een stijgende behoefte aan ondersteuning op het gebied van het aansturen van basisscholen in het proces gericht op het vergroten van het adaptieve vermogen en bestuur en organisatie. Tegelijkertijd neemt de behoefte aan scholing en ondersteuning op meer beheersmatig en financieel gebied steeds verder af. Afgaande op het knelpuntenoverzicht en de beleidsprioriteiten lijkt het erop dat dit soort onderwerpen uit het brandpunt van de belangstelling definitief zijn verdwenen.

Het WSNS beleid heeft tot nu toe vruchten afgeworpen, maar de ontwikkelingen in de samenwerkingsverbanden lijken tot stilstand te zijn gekomen. Het huidige personeelstekort maakt het er voor de scholen ook niet makkelijker op om om te (leren) gaan met verschillen tussen leerlingen. Per september 2002 komen er echter weer nieuwe stimulansen. Zo wordt het WSNS+ beleid in gang gezet en komt er een specifieke aanpak van de wachtlijsten.

Bijlage 1 OVERZICHT VAN VARIABELEN

Teldatumbestanden OCenW

- 0 nummer samenwerkingsverband
- 1 aantal bao-leerlingen per samenwerkingsverband
- 2 aantal sbo-leerlingen per samenwerkingsverband
- 3 aantal bao-scholen per samenwerkingsverband
- 4 aantal sbo-scholen per samenwerkingsverband
- 5 deelnamepercentage
- 6 aantal leerlingen dat instroomt in sbo ander swv per samenwerkingsverband
- 7 aantal leerlingen dat instroomt in sbo eigen swv per samenwerkingsverband
- 8 aantal leerlingen dat uitstroomt in bao ander swv per samenwerkingsverband
- 9 aantal leerlingen dat uitstroomt in bao ander swv per samenwerkingsverband

Vragenlijst

- 0 nummer samenwerkingsverband
- 1 aantal pcl-aanmeldingen in periode 1 oktober 2000 tot 1 mei 2001:
 - a totaal aantal aanmeldingen
 - b aantal positieve sbo-beschikkingen
 - c aantal negatieve sbo-beschikkingen
 - d aantal in behandeling
 - e aantal aanmeldingen doorverwezen naar rec/lgf-circuit
- 2 afkomst pcl-aanmeldingen in periode 1 oktober 2000 tot 1 mei 2001:
 - a totaal aantal aanmeldingen
 - b aantal aanmeldingen van bao-school uit eigen samenwerkingsverband
 - c aantal aanmeldingen van bao-school uit ander samenwerkingsverband
 - d aantal aanmeldingen van sbo-school uit ander samenwerkingsverband
 - e aantal aanmeldingen direct uit voortraject (medisch kinderdagverblijf, kinderopvang, etc)
 - f aantal aanmeldingen vanuit een internaat
 - g aantal aanmeldingen als gevolg van verhuizing
 - h aantal aanmeldingen uit rec
 - i aantal leerlingen dat wordt teruggeplaatst uit het sbo
- 3 wachtlijsten
 - a aantal leerlingen op de sbo-wachtlijst per 1 mei 2001
 - b verwacht aantal leerlingen op wachtlijst aan het begin van het schooljaar 2001/02
- 4 'onzichtbare' wachtlijsten
 - a aantal leerlingen op 'onzichtbare wachtlijsten'
 - b manier van wegwerken
- 5 structuur van het samenwerkingsverband:
 - a bestuurlijke constructie
 - b wel of geen personele functie centrale dienst
 - c smalle of brede pcl
 - d pcl-leden al dan niet werkzaam in een ander samenwerkingsverband

- e opvang jonge risicokinderen
 - f eigen voorziening voor opvang jonge risico kinderen per augustus 2000
 - g positie van de eigen voorziening voor de opvang van jonge risico kinderen
 - h aantal jonge risico kinderen
 - i mogelijke tussenvormen van zorg
- 6 middelen en formatie:
- a achtergrond coördinator
 - b tijdsbesteding coördinator
 - c overzicht takenpakketten of functies in samenwerkingsverband
 - d overzicht takenpakketten of functies binnen basisscholen in het samenwerkingsverband
 - e procentuele verdeling van zorgmiddelen
 - f scholingswensen coördinator
- 7 beleid van het samenwerkingsverband:
- a speerpunten van beleid op gebied van:
 - jonge risicokind
 - adaptief onderwijs op basisscholen
 - adaptief onderwijs op sbo-scholen
 - herplaatsing boventallig sbo-personeel
 - meerjaren financieel beleid
 - meerjarenzorgbeleid
 - nascholingsbeleid op niveau van het samenwerkingsverband
 - monitoring en evaluatie van het eigen beleid
 - informeren van ouders
 - verlagen deelnamepercentage
 - vergroten draagvlak basisscholen
 - gedragsproblematiek
 - kwaliteitszorg
 - b mate van samenwerking met:
 - de basisscholen uit het eigen samenwerkingsverband
 - de sbo-school uit het eigen samenwerkingsverband
 - de pcl
 - de besturen van de basisscholen uit het eigen samenwerkingsverband
 - de schoolbegeleidingsdienst
 - de coördinatoren van samenwerkingsverbanden in de eigen regio
 - de pabo
 - de oso (opleidingen speciaal onderwijs)
 - de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf
 - het medisch kinderdagverblijf (mkd)
 - de so-2/3 scholen
 - het voortgezet onderwijs
 - het bureau jeugdzorg
 - RIAGG
 - het algemeen maatschappelijk werk
 - de jeugdgezondheidsdienst (schoolarts)
 - de overige jeugdhulpverleningsinstellingen
 - de gemeente
 - de ouders
 - c de overheersende oriëntatie op zorg
 - d afstemming van beleid op het gebied van:
 - het beleid van de basisscholen

- het goa-beleid
 - het wec-beleid
 - het wvo deel II-beleid
 - het beleid van de schoolbegeleidingsdienst
 - het vve-beleid
 - het beleid op gebied van brede school
- e onderwerpen die binnen een samenwerkingsverband al dan niet onder controle zijn (knelpunten):
- de leerlingen zorg binnen de basisscholen
 - de leerlingen zorg binnen de sbo-school
 - de aanmeldingen bij de pcl
 - de werkwijze van de pcl
 - de positie van de centrale dienst
 - de activiteiten van de centrale dienst
 - de financiële ruimte om eigen zorgbeleid vorm te geven
 - het inkomend grensverkeer
 - het uitgaande grensverkeer
 - de besluitvorming
 - het verkrijgen van gegevens van de sbo
 - de wachtlijsten
 - de weglek van leerlingen naar so-2/3
 - de verdichting van de problematiek in het sbo
 - de verdichting van de problematiek in het basisonderwijs
 - de organisatie van het samenwerkingsverband
 - de samenwerking tussen besturen
 - de samenwerking tussen basisscholen
 - de samenwerking tussen sbo-scholen
 - de samenwerking tussen basisonderwijs en speciaal basisonderwijs
 - het deelnamepercentage
 - de relatie met de schoolbegeleidingsdienst
 - de coördinatie van het samenwerkingsverband
 - herplaatsing van boventalig sbo-personeel
 - het mobiliteitsbeleid
 - de ambulante begeleiding in het samenwerkingsverband
 - de kwaliteitszorg
 - de professionaliteit van het personeel
 - de tekorten aan personeel
 - het informeren van ouders
 - de interne begeleiding op de basisscholen
 - het jonge risicokind
- f onderwerpen waarvan samenwerkingsverbanden zelf zeggen dat ze dat binnen hun verband 'good practice' vinden:
- een goed functionerende hulpklas
 - een centrale dienst waarbij personeel is ondergebracht
 - het inhoudelijke meerjarenbeleid voor het samenwerkingsverband
 - een gezamenlijk nascholingsbeleid met alle scholen
 - een goed functionerend netwerk van interne begeleiders
 - de opvang van leerlingen die op de sbo-wachtlijst staan
 - de voorlichting aan ouders
 - afspraken om wachtlijsten te voorkomen
 - een meerjarenbegroting
 - de afstemming van wsns en goa

- een heldere taakomschrijving voor de coördinator
 - een model voor interne ondersteuning
 - werkbare sturingsinstrumenten voor de relatie tussen samenwerkingsverband en scholen
 - mobiliteitsbeleid voor het sbo-personeel
 - de samenwerking met so-2/3 scholen
 - de samenwerking met het vso/vmbo
 - de sturing van basisscholen waarbij rekening gehouden wordt met individuele verschillen tussen scholen
- g opvallende positieve of negatieve zaken in het samenwerkingsverband
- h ondersteuningswensen van samenwerkingsverbanden, op het gebied van:
- de bestuurlijke structuur van het samenwerkingsverband
 - het beleid op het gebied van grensverkeer
 - het beleid op het gebied van terugplaatsing en verwijzing
 - het financieel beleid
 - de zorgverbreding binnen het samenwerkingsverband
 - de zorgverbreding binnen de scholen
 - het personeelsbeleid voor het samenwerkingsverband
 - vormen van monitoring van leerresultaten
 - professionaliseringsbeleid
 - vormen van evaluatie van het beleid van het samenwerkingsverband
 - kwaliteitszorg
 - instrumenten om scholingsbehoeften te inventariseren
- 8 Bureau Jeugdzorg
- a rol en inzet bureau jeugdzorg (jeugdhulpverlening, riagg en jeugdbescherming) in samenwerkingsverband op de volgende gebieden:
- deelname aan pcl
 - deelname aan zorgplatform
 - consultatie van leraren
 - deskundigheidsbevordering van scholen
 - (aanvullende) diagnostiek
 - hulpverlening aan gezinnen of kinderen
- b mate waarin inzet van bureau jeugdzorg voldoet op de volgende gebieden:
- deelname aan pcl
 - deelname aan zorgplatform
 - consultatie van leraren
 - deskundigheidsbevordering van scholen
 - (aanvullende) diagnostiek
 - hulpverlening aan gezinnen of kinderen
- c rapportcijfer voor aspecten van bureau jeugdzorg:
- kwaliteit ondersteuning
 - beschikbare capaciteit van de ondersteuning
 - snelheid beschikbaarheid van de ondersteuning
 - afstemming en samenwerking met het onderwijs
 - resultaten van ondersteuning voor kinderen of gezinnen
 - resultaten ondersteuning voor leraren en teams
 - resultaten ondersteuning voor kwaliteit van het samenwerkingsverband
- d mate van wenselijkheid van de inzet van bureau jeugdzorg voor het samenwerkingsverband
- De vragen over Bureau Jeugdzorg zijn opgenomen op verzoek van het Landelijk Expertisecentrum Samenwerking Onderwijs en Jeugdzorg. Het IVA rapporteert niet over de onderzoeksresultaten. Het expertisecentrum draagt zorg voor de rapportage van deze resultaten.

